

ZIŅU IZLAIDUMS no ES narkotiku aģentūras Lisabonā

2005. GADA PĀRSKATS: NOZIEGUMI UN CIETUMS

Vairākums ES valstu ziņo par ar narkotikām saistītu likumpārkāpumu skaita pieaugumu

(24.11.2005 LISABONA) Kā ziņo **Eiropas Narkotiku aģentūra (EMCDDA)** savā **2005. gada ziņojumā par situāciju narkomānijas jomā Eiropā**, kas nācis klajā Briselē ⁽¹⁾ - kopš 90. gadu beigām ar narkotikām saistīti likuma pārkāpumi ("narkotiku likuma pārkāpumi"), pieauguši lielākajā daļā no **25 ES dalībvalstīm** un **Norvēģijā**.

Kā uzsver Aģentūra, šī pieaugošā tendence 20 valstīs laika posmā no 1998. līdz 2003. gadam ir sevišķi izteikta **Igaunijā** un **Polijā**, kur ziņoto narkotiku likumpārkāpumu skaits attiecīgi palielinājies aptuveni desmit un trīs reizes ⁽²⁾. Tomēr dažās valstīs – **Beļģijā, Spānijā, Itālijā, Maltā, Austrijā** un **Slovēnijā** – ziņojumu skaits par minētajiem pārkāpumiem 2003. gadā ir samazinājies.

Ar narkotikām saistītie noziegumi ir plašs jēdziens, kas var būt attiecināms uz dažādiem pārkāpumiem, skaidro **EMCDDA**. Tas var ietvert noziegumus, kas izdarīti narkotiku reibumā, noziegumus narkotiku lietošanas finansēšanai un noziegumus saistībā ar nelegālo narkotiku tirgiem. Tomēr jāuzsver, ka **ES** ir pieejami tikai oficiāli dati narkotiku likuma pārkāpumu vietās, kaut gan tie tiek uzkrāti, izmantojot ļoti dažādus ziņošanas līdzekļus.

Lielākajā daļā **ES dalībvalstu** narkotiku lietošana vai uzglabāšana (personīgai lietošanai) liecina par narkotiku likuma pārkāpumu lielāko īpatsvaru, svārstoties no 39% **Polijā** līdz 87% **Austrijā** un **Apvienotajā Karalistē**. Tomēr dažās valstīs darījumi ar narkotikām vai nelegālā tirdzniecība veido lielāko daļu – 46% **Luksemburgā** un 91% **Čehijas Republikā**.

Narkotiku likuma pārkāpumi aizvien vairāk ir saistīti ar kokaīnu

Saskaņā ar pieejamajiem datiem narkotiku likumpārkāpumu īpatsvars saistībā ar kokaīnu ir palielinājies laika posmā no 1998. līdz 2003. gadam. Minētais īpatsvars dažādās valstīs ir atšķirīgs, svārstoties no 1% **Čehijas Republikā** un **Lietuvā** līdz 32% **Itālijā** (tikai narkotiku nelegālā tirdzniecība). Tiek ziņots, ka šajā periodā ar kokaīnu saistītie pārkāpumi samazinājušies tikai **Vācijā**.

Kaņepes joprojām ir visbiežāk minētās narkotikas saistībā ar narkotiku likuma pārkāpumiem lielākajā daļā **ES dalībvalstu**, un narkotiku likuma pārkāpumu attiecība saistībā ar šo vielu kopš 1998. gada ir palielinājusies **Vācijā, Spānijā, Francijā, Īrijā, Lietuvā, Luksemburgā, Maltā** un **Portugālē**. Nemainīgi skaitļi saglabājušies **Beļģijā, Čehijas Republikā, Nīderlandē, Slovēnijā, Zviedrijā** un **Apvienotajā Karalistē**, bet samazinājušies **Itālijā** un **Austrijā**.

Ar heroīnu saistīto pārkāpumu skaits laika posmā no 1998. līdz 2003. gadam ir samazinājies visās ziņojušajās valstīs, izņemot **Austriju** un **Apvienoto Karalisti**, kur šo pārkāpumu skaits ir palielinājies.

Aptuveni trešdaļa ieslodzīto ieslodzījuma vietās ir injicējuši narkotikas

Saskaņā ar šodienas pārskatu jaunākie rādītāji par narkotiku injicēšanu cietumā ir ļoti mainīgi, svārstoties no mazāk nekā 1% līdz 34% ieslodzīto, atkarībā no ieslodzīto kopskaita cietumā, kurā veikts pētījums. Tas nozīmē, ka vissliktāk ietekmētajās grupās viens no trim ieslodzītajiem ir injicējis narkotikas ieslodzījuma laikā, kas norāda par kaitējuma mazināšanas pasākumu svarīgumu infekcijas slimību izplatības ierobežošanā (piem., HIV, HCV).

Visas ES dalībvalstis, Norvēģija, Bulgārija un Rumānija pašlaik nodrošina atbalstu narkotiku lietotājiem cietumā, kaut gan sniegtie pakalpojumi ir ļoti dažādi atkarībā no veida un pieejamības. Pārskatā ziņots, ka nozīmīga tendence ir aizvien vairāk piemērotais atzinums, ka „ieslodzītajiem saistībā ar veselības aprūpes pieejamību ir tādas pašas tiesības kā pārējai sabiedrībai, t.sk. palīdzība un ārstēšana no narkotiku atkarības”. Iespējamie pakalpojumi iekļauj programmas “brīvs no narkotikām”, detoksifikācijas ārstēšanu, aizvietošanas terapiju, konsultēšanu un izglītošanu.

Kā ziņots pārskatā, ieslodzītajiem joprojām ir ierobežotas iespējas ārstēties no narkotikām, īpaši aizvietošanas terapijā. Taču **Spānijā** 82% problemātisko opiju saturošo vielu lietotāju cietumā saņem aizvietošanas terapiju. Par “ievērojamu pieaugumu” šādam ārstēšanas veidam cietumos informē arī tādas valstis kā **Francija** (galvenokārt buprenorfīns) un **Īrija**.

Valstis aizvien vairāk dod priekšroku ārstēšanai nevis cietumam

Vairākiem narkotiku lietotājiem cietums var „būt īpaši kaitīga vide”, šodien uzsver **EMCDDA** atsevišķā nodaļā par ieslodzījuma alternatīvām narkotiku lietošanas pārkāpējiem. Lielākā daļa **ES dalībvalstu un Norvēģija** pašreiz pieņēmušas likumus, iezīmējot dažādas alternatīvas, kas var aizkavēt, novērst, aizvietot vai papildināt sodu ieslodzījumā (piem., sabiedriskais darbs, braukšanas aizliegumi, ārstēšana no narkotiku atkarības).

Īpaši koncentrējoties uz tādu alternatīvu kā ārstēšana, aģentūra uzsver pašreizējo “plašo politisko saskaņu” likumpārkāpēju, kas lieto narkotikas, pārvirzīšanai no ieslodzījuma uz ārstēšanu. Ziņojumā uzsvērts, ka daudzās valstīs cietumi ir pārpildīti un iespēja ārstēties, iespējams, pierādīsies kā daudz rentablāks spriedums. Šī iespēja lielākoties tiek piedāvāta atkarīgiem narkotiku lietotājiem, atspoguļojot pašreiz vispārpieņemtu uzskatu par šīm personām kā pacientiem ar ārstējamiem medicīniskiem un psihosociāliem traucējumiem.

Likumdevēji īpaši piedāvā ārstēšanās alternatīvas viegli ietekmējamiem jauniem narkotiku lietotājiem. Tomēr joprojām ir ļoti maz ārstniecības programmu, kas būtu tieši vērstas uz jaunu pārkāpēju vajadzībām. **Vācija, Luksemburga, Ungārija, Austrija un Apvienotā Karaliste** ir tās nedaudzās valstis, kurās pastāv selektīvas profilakses programmas pirmreizējiem pārkāpējiem (galvenokārt kaņepju lietotājiem), piedāvājot psiholoģisko atbalstu, izglītošanu un konsultēšanu.

“Pārkāpēju, kas lieto narkotikas, pārvirzīšana uz ārstēšanu, iespējams, ir ieguldījums noziedzības un citu kaitējumu sabiedrībai samazināšanā, kā arī palīdzība veselības uzlabošanā un sociālajā labklājībā tiem, kuriem ir problēmas ar narkotikām,” saka **EMCDDA** direktors **Wolfgang Gocs (Wolfgang Götz)**. “Atbilstošas ārstniecības iespējas ir būtiskas šīs pieejas apstiprināšanā. Tomēr sekmīga rezultāta sasniegšanā svarīga sastāvdaļa ir arī paša lietotāja motivācija.”

Jaunais ES narkotiku apkarošanas rīcības plāns 2005.-2008. gadam aicina **dalībvalstis** “efektīvi izmantot un attīstīt turpmākās alternatīvas narkomāniem cietumā, kuri izdara ar narkotikām saistītus pārkāpumus”.

Piezīmes

⁽¹⁾ Skatīt *2005. gada Statistisko biļetenu (2005 Statistical bulletin)*, tabulu DLO-1.

⁽²⁾ Izmaiņas Polijas tiesību aktos 2000. gadā, iespējams, sekmējušas ziņojumu skaita palielināšanos par ar narkotikām saistītiem likuma pārkāpumiem.